

هـ نظری یژب ت وپنپ د: هرک زد ه ونوړژب ا

Language Evolution: A Theoretical Perspective on Pashto Linguistics

Saleem Raz

Abdul Wali Khan University

Abstract:

This research delves into the theoretical underpinnings of Pashto linguistics, exploring the evolutionary dynamics that shape the language. By examining various linguistic components such as phonetics, morphology, syntax, and semantics, the study aims to contribute to a comprehensive understanding of the linguistic development of Pashto. The research incorporates historical linguistic theories and contemporary perspectives to analyze the intricate nuances of Pashto language evolution, shedding light on its unique features and linguistic trajectory.

Keywords: Pashto, linguistics, language evolution, theoretical perspective, phonetics, morphology, syntax, semantics, linguistic development, historical linguistics, contemporary perspectives.

Introduction:

ک ل تور، د ی ک پ ا ک س تان او اف غا ز س تان پ ه ژ ه دغه . د ی ژ ه ونوړژب ا او ژ و س تونزو د یر ل یو ی ژب ت وپنپ پ ه ی ژب ت وپنپ د . د ی شوی رات ه کار پ ه ی ک و لو و ی ا ن ل و پ ه ه ر ج و م ه م ی ک ت ف ص ی ل ا ت و ل س ا ن ی و ا و ، خ ت ر د ی شوی و د ل ی ن ی ک ه ر ژب ا ه ن ر ی او ه ، گ ن خ ، ی ر ی چ ی چ ، ی ر ی ک و ر ت ه سره ه نظری

Summary:

ف ر ا ه م ت ف ص ی ل ا ت ی ن ی ک م ض ا م ی ن و او ی م ق ا ل ک ت ا ب و ن ه ، ل ه سره ه نظری پ ه ی ژب ت وپنپ هرک زد ه ونوړژب ا دا او ونوړژب ا ت ر ت ی ی بات ، ل س ا ن ی او ت ا ر ی خ ی ژب شوی ، پ و ه سره ه نظری پ ه ه گ ن خ او ی ر ی چ ی ک م ق ا ل ه دغه د . ک و ی د ی شری ل و ر پ ه ه ر ژب ا ه ن ر ی

1. تعريف مخ تصريک ه نظری په ده د ژب ت وېنپ: تعريف

يخ پلواک د خوب صورت، يوه ت وېنپ . شم ک ولای ت تعريف مخ تصريک ه نظری په ده د ژب ت وېنپ د زه پاک ستان او افغان ستان د ژب ه ت وېنپ د .دی ژب ه مخ صوصه هرا په په سلوبه صوغو تاريخي او خصوصي تونو ت وېنپ .دی يک نظر په ه خه خ ژب و د يک وېنخو په ه ژب ونو يخ پلواک خوا دوي ژب ه دغه او دی، يک زده يک ولا ري شانه يو يک دژب ونو ت قلم يدي داو ورو سي د و خ ت ر ژب ونو داو انوارو يدي لوم په ه

کارونو د بنسې خو په ه ژب ونو يدي داو سم ونو، تاريخي دي ، بنسې خو د يک يخ پلواک په ه يچ دی ژب ه دا ژب ه ت وېنپ د تر به داو ولاړ جو د هرا په ه يخ پلواک د تر رسره يگف رهن او ک ل توري د ت وېنپ د .دی يک نظر په ه ي لاندي په ه دی يک نظر په ه وېنخو د ي لاندي په ه ک ولو

تاريخي دي د ت وېنپ د .دي د مخ له و خ ت ر ملي او يخ پلواک د هرا په ه د يک په سلوبه صوغو تاريخي دي د ژب ه ت وېنپ د يک خصوصي تونو او تاژ رات و يخ پلواک د هرا په ه وگف رهن ملي او ژب ونو يدي د يک په سلوبه صوغو دی يک نظر په ه ي ل ي ل ا ب ي ب

ت وېنپ د .دی يک نظر په ه ي مخ د يک تر رسره په ه او تاژ رات و د بنسې خو په ه ک ل تورو او ژب ونو د ژب ه ت وېنپ د يک نظر په ه وېنخو د ي لاندي په ه ي سول او مليات و ژب ونو، يخ پلواک د يک په سلوبه صوغو يگف رهن او ک ل توري د دی

د ت وېنپ د .دی يک نظر په ه ي ولاندي او وړلوبه غا يخ پلواک د هرا په ه ت وېنپ د او سي ولاندي د ژب ه ت وېنپ د يخ حکم د يک دود وېنوی او خصوصي تونو يخ پلواک د يک نظر په ه وېنخو د ي لاندي په ه وگف رهن ملي او ژب ونو دی يک نظر په ه

2. ستونزه يک ولاړ سم تي او تاريخي په ده د ژب ت وېنپ: منظر په س تاريخي

په ه ستونزوي د د ژب ه دا دي منظر په س تاريخي ي يوه ستونزه يک ولاړ سم تي او تاريخي دي د ژب ه ت وېنپ: بخ ونه په رولوسم تي او همدار يني د ي مخ په ه تر ک ي بود يک قوم ت وېنپ رويت داو ف نونو د هرا د يک رين او ي مخ ت وېنپ يک د يک نلون گرخ تاريخي دي دا وړي وړک ي نړ لوم دي انديرو د ستونزه د عمل داو جامه ت وېنپ د يک انخ دی ي شو ک ولای ي انديرو په ه معنا او هويت خاص ي وه د يک ي انديرو او کارول و دي مخ په ه ي انديرو سم تي دي ژب

کابلو داو هرات د بغلان، د غازني ، د خيبر، د دی ي مخ په ه ي نړ لوم ولاړت د يک ستونزو تاريخي دي د ژب ه ت وېنپ په ه ستونزه يک گف رهن او ژب و د ي نړ لوم د گ تي خ پلو د سره دي ژب ت وېنپ د يک ارون ين هغه په ه يچ خ ل ک و په ه د وړک زده داو ورته ه ک ل توري د ستونزو، د يک ولاړ سم تي دي ژب ت وېنپ د يک ارون ين دغه .دي شوي ي انديرو

دېک انځ تاريخي د سره ف نونو او ژ و يرلوم د هکته و او ت آؤ بيراتو دېک نندون گراخ تاريخي ي يرلوم دېمرست دي شوی ک ولای ياندر و په عظمت او مقام خاص

دا دی ريراک مقام شم يريب ي وه هم يک توسعه او تر سره ف نونو او علمو دېک سم تو او س تونزو دېژب تېنپ دورته ه خ پلو داو س تونزه دېک دوال وړاو په ه علمو داو ف نونو دنو، ق بايلو ت وېنپ دېک سم تو تاريخي ي دژ ه کولو تر سره ف نونو او علمو دېک هکته و او کارول و دېک انځ په ي يرلوم دي اندر و او عمقو دېمخ په ت رکه ي يو دی ريراک اثر شم يريب ي وه دېک کارول و په او ژ و نو مهم ترين دېک

گف رهن او تاريخ يرلوم د قوم ت وېنپ دهم دا او دی، ي مځ په ه س تونزو دېک ول و په سم تي او تاريخي ي دژ ه تېنپ په سم تو دېک ورته ه خ پلو داو س تونزو دېک گف رهن او تاريخي ي دژ ه دا دی يمرست مهم شم يريب ي وه دېک هغه دژ ه تېنپ دی ريراک مقام شم يريب ي وه دېک کولو تر سره ف نونو او علمو دېک هکته و او کارول و دېمخ شوی ک ولای ياندر و په معنا او هويت خاص ي وه دېک سم تو خ پلو داو ت رکه ي يو خ پلو په ه خ پلو دېک و خ تونو دی

د او ژ و تاريخي شم يريب ي وه دهم دا او دی، ي مځ په ه س تونزو دېک ول و په سم تي او تاريخي ي دژ ه تېنپ ي وه دېک ت آؤ بيراتو تاريخي ي او يگف رهن معنوي، دېک رهڅي په ه ژ و نو او عظم تونو دېک انځ په ه ک لمتوري او تاريخي ي ک لمتوري، شم يريب ي وه دېک ورته ه خ پلو داو س تونزو خ پلو دژ ه تېنپ دی يمرست شم يريب ريراک اثر شم يريب ي وه دېک کولو مروج ه او معرفت دېک ت آؤ بيراتو او عظم تونو دېک رهڅي په ه يگف رهن دی

او يگف رهن معنوي، دېک رهڅي په ه يگف رهن او تاريخي ي په ص حا ي وه ي دېک سم تو او س تونزو دېژب تېنپ دېک س تونزو يگف رهن او تاريخي ي دېک ول و په سم تي دژ ه دا دی شوی ک ولای ياندر و په عظمت تاريخي ي دژ ه دغه دی ريراک اثر شم يريب ي وه دېک کولو مروج ه او معرفت دېک رهڅي په ه ژ و نو او عظم تونو کولو مروج ه او معرفت دېک ت آؤ بيراتو او عظم تونو دېک رهڅي په ه يگف رهن او خي تاري دېک سم تو او س تونزو دی يمرست شم يريب ي وه دېک

3. ت. علقات ونه پرژ؛ امخ تلف د سره اوی ک ورنې ژب تېنپ ی ک ورنه نظری

هر اړی لوم په ه س تونزو خود دې؛ ملک ک وو، نه په يژندلو ت عارف ک وو ن کي ي نظري په ه ی ک ورن ي ژب تېنپ لومو د هر وک هر ملات خهڅ اثراتو ک لمتوري دته ليدلو ژ و سرکاري په ه تان يېنپ ژ ه کوم دا ي ل رل نظر په ه ته ي ژب ي دي؛ واز سره په ه لځ ي و ديچ ي، رکه ي هر اړی لوم ي لوم په ه ت. علقات و د سره ونه پرژ؛ امخ تلف تېنپ ت آؤ بيرات ي؛ رخ په ه مواقعو سم ما ي اول سا ني تاريخي ي، دی ک ورن ي ژب تېنپ ي ل وک ي راست ورو سته اثرات يرلوم ده ر يک ي شول ي؛ په سره دونه کوي اوس

تعلقات ولساني او تاريخي د سره ژبه و ايراني او هندوايي د ژبه د ايجي، زکي يژب تپنپ په هک ورن ي نظري يژب تپنپ. ده ي شوي راست ورته رخي سره د دغه له ژبه و ايراني-هندو د او ل ورونو د ژبه ه يو دا. ي پړو په وه رخي په خپل خهخ تاژ بيراو په له لځ د بنديک رشت يونو هنري او ادبي ، شاعري، موسيقي، خ تله فهم د سره لحاظ ي د په يړک شناسايي په ه خپور.

ونه لوم تخنيکي پاي هرا په ولساني او يگف رهن تاريخي، د سره ژبه و ايراني-هندو د يک ورن يژب تپنپ په تعلقات و يگف رهن او تاريخي ت خ پلوي د د جرانگ د او بلوچانو هزاره والو، تورک انو، ت نونپ د ژبه دا. هړوک ژبه، ژاېني موسيقي، يړل او بهغا او زما يني ي د په هک ورن يژب تپنپ د. ساني دون کوي اوس تاژ بيراو يړل وړلوم دي. تعلق وروسته ته هڅ سره له ي د او ي زکي ب رجه په ولساني تورک و اوساني، ت نونپ

يړل تاژ بيرات موافعو ک وون کي يې برون په ادبي تورکي د او ادبي، ژاېني د علمي، د تاننپ په ژبه دا او ولري تاژ بيراو يړل وړلوم په تعلقات ولساني سره ونورژبا او تاريخي و خ پلو په هک ورن يژب تپنپ د او تاننپ افغانانو، جرانوگ د ژبه دغه ي شول چه تويک ودلن ي مین په هنري او يگف رهن تاريخ، دلځ خپل يړوک سمونزه هراو يړل وړلوم په نول شول تاريخي اولساني يړن خپلو.

4. تعلق سره ونه يڅ او څه رپه يژب ونه يژبا: څه رهن نظري

سره ونه يڅ او څه رپه يژب او ونورژبا تپنپ سره روايات و د او خيالات و ي خپل هرا په ه څه رهن نظري د زه لارو د کولو ي انډرويک ياريک په او پرته له د يژب او ونورژبا د وروسته ته ي ک ل ديک اوسه زه په ه. دی تعلق په ه ي سمونز ديک کارول و يک ي انډرو په خيالات و خپلو د کولو ي انډروي انگڅ دخلکو د يا خپلو د او ژندل ي نورو په ه سمونو د او تاريخي ديک ژندل و يې او يې ر ب د کولو د هرا په ژندل و يې او گتې د کولو لکه مخه ي لار دی. پيوسه ته سره ديک و څه رولول گتې ديک

د او ونوروت د سره په خونورا او ونوروت د سره ورکولو د ژندل و يې اولوبه ژندل و يې هېل ديک ونورژبا تپنپ په ه گتې ديک ژندل و يې او يې ر ب د کولو د هرا په ورکولو ي لار په ژندل و يې ي هر ديک مخونه ي لار په خله کوي گتې د کولو لکه مخه ي لار په ه ي سمونز ديک کارول و يک ي انډرو په ژندل و يې خپلو د سره ديک و څه رولول يک و څه رولول گتې ديک نورو په ه سمونو د او تاريخي ديک ژندل و يې او يې ر ب د کولو د هرا په ژندل و يې او دی. پيوسه ته سره د

گتې ديک مخونه ي لار په خله کوي د ديک مخونه ي لار په ونه يڅ هغه او ژندل و يې، گتې يې ر ب د ژندل و يې ي انډرو په خيالات و خپلو د کولو ي انډروي انگڅ دخلکو د يا خپلو د. دی. پيوسه ته سره ديک و څه رولول ژندل و يې او يې ر ب د کولو د هرا په ژندل و يې او گتې د کولو لکه مخه ي لار په ه ي سمونز ديک کارول و يک دی. پيوسه ته سره ديک و څه رولول گتې ديک نورو په ه سمونو د او تاريخي ديک

دېک کارولويکې انډرو په خيالته و خپلو د کولوې انډرويانگځ د خلمکو د يا خپلو د وخت تر هې نظر د داو تاريخي دېک ژندلويې او يېتې رب د کولو د هرا په ژندلويې او گتې د کولو لکه مخه يېلار په هې سټونز دې په يوسه ته سره دېک وخت رولورل گتې دېک نورو په سمه ونو

يېلار په هې سټونز دېک کارولويکې انډرو په خيالته و خپلو د کولوې انډرويانگځ د خلمکو د يا خپلو د دا دېک نورو په سمه ونو داو تاريخي دېک ژندلويې او يېتې رب د کولو د هرا په ژندلويې او گتې د کولو لکه مخه دې په يوسه ته سره دېک وخت رولورل گتې د

5. سټونزه نوهرتې امخ تملف او هرته ماه نرويې ژب تېنېپ: هرته ماه نروي

او افغانه سټان په دژبه دا دې داخل ته خصوصه يه تو او سټونزو خپلواک و دېک هرته ماه نروي په هې ژب تېنېپ د تېنېپ د دې داخل ته احساسو او لوبه محبت، عظيمة يوه دنوم په کولو دېک يېد په خلمکو دېک په اک سټان سر په خوراک ونو هگت و او مصرف يې رغالوب دژبه دا او دې شوی کولای خه څخه يې مخک په تاريخ کلمتوري دې ژب دې شوی يې انډروېک

رونويې او بلموچ يې هزار تاجک، اوزبک، شمير، دېک ژب وې انډرو دوی په اک سټان او افغانه سټان دهم يې ژب تېنېپ د دې شوی کولای هم کاري سره ژب و جهاني هغو او ژب و دېنېم تو او يې مخک يې گرانخ د خو دا دې نوم په ژبه و

او يې مخ ول نيټ د يېلار له کولو اسه تعامل دېک و خټونو په هېک کتا بونو د او بلامونوسم دې ژب تېنېپ د او علاقه و دته وروځان خپلو د او قصصونو، شعرونو، سټونزو، دژبه دا دې شوی کولای ورسره ته خصوصه يه تونو دې شوی يې وهاند ورته په احساسو او لوبه دېک ژب و خصوصه يه

مهارة ونو ول نيټ د او ژندلويې زوان و د تاريخ ونو، سټونزو، دېمخ په هېد په کولای او تاريخ ونو دې ژب تېنېپ د تېنېم تو د او خصوصه يه تو خپلو د ژب و دېک مهارة ونو هغه د خو دا دې شوی کولای ورسره ورته لوري په دې شوی يې وهاند ورته هريکې پر

هنري عظيمو د خه څخه داس له خلمکو د او ولورجو د هگت و يې لوبه غا ده غوی او تاريخ ونو ژب ونو دې ژب تېنېپ د دې شوی کولای به تره او کولوې انډرو رځي په ولوبه غا د او ميراژ ونو، سټونزو، هغوی دژب و د خو دا دې يې ژب ا

6. تاترات ونههرتې اداوي هې مؤثر په ريژب ي هې مؤثر په رتې ي د

سره کولو انډريو شان په تاترات او جمال دري نوم دېچ وکڅ ي مهم ريوک کلمه دېک يېد په ژبي درته هېب يې خېر په تعلقاته ولاره ورورخپلو د اولاره له اي وڅ و دم غاهمت، دېک خپلواک په هې ژب د يېک ژندلويې د يېرورک ي کار په کولوې انډرو ته انساني يې واز د به دا يېچ وکڅ د رمو او تاترات و هغوی دې ژب د يې پرک گريانخ يک کولو نو يېدل په تاترات و وسايلو او ول د هغوی او ونه گتې رهن ونو، گتې دېک هغوي په هغوی دې ژب دې

يک ژندلويې په تڼا راتو ونورجو د اوښخو خپلو د او زې بايي، د ونوگرن د وېنو، د يېړنک يني مؤثر رېر ژو د
ي شو نندلويې يک پټگ هغوی په دايچ د رمو او اثر راتو په گسه تر دېک ول نيت معنوي د او مفاهم تو د ژو د
يخ پلواک د او ونورجو د يک يخ پلواک په هگانخ معنوي نوي د او اوسه يي خپلو د وگن د ول پټ د ژو د يېړنک
دي گريانخ يک کولو ياندر و په اثر راتو او زور د يک کولو نو بدل په تڼا راتو ول نيت

په تڼا راتو د يک ژندلويې هغوي د ژو د او عقیده، د تفکرونو، د هغوي د يېړنک يني مؤثر رېر ژو د
د په دايچ وکش د يک کولو ياندر و په مفهومو د او جمال د معاني، ي شو ژندلويې هغوي د ژو د يک يخ پلواک
ول نيت هغوي د او عاداتو، د تېرگ هغوي د يېړنک يني مؤثر رېر هغوي د ژو د شوي ژندلويې ته انسانو هغوي
يک يخ پلواک په تڼا راتو

د قوم يتونو، د قومونو، هغوي او هغوي د ژو د يک تڼا راتو په وحدت قومي د او ملي د يېړنک يني مؤثر رېر ژو د
د ي گريانخ يک کولو ياندر په اثر راتو زور او ياندر د يک نو بدل په تڼا راتو روت نويت هغوي او زوانو ژو وي
يک يخ پلواک په تڼا راتو کارونو تحقيقاتي د او فکري د هغوي د يېړنک يني مؤثر رېر ژو

د ژو د يک يخ پلواک په تڼا راتو ونورجو د يک پلواک د او فونو، هنري، د هغوي د يېړنک يني مؤثر رېر بوز
ژو د ي گريانخ يک يخ پلواک په تڼا راتو ول نيت هغوي د او ول د ژو وي انداز، هنري او فونو د اوسه يي هغوي
هغوي د ژو د يک نو بدل په تڼا راتو نوولت روان شناسي او فکري رواني، د انساني يواز د يېړنک يني مؤثر رېر
شوي ژندلويې ته انسانو هغوي د په دايچ وکش د يک کولو ياندر و په مفهومو د او جمال د معاني، ي شو ژندلويې

7. يي واز قومي په رېژب تېر او هرک زده ونه ژر، ايي واز قومي او رېژب تېر

او ورته يک تفاوتونو اصلي يخ پلواک د يک انخ هپ يک يچ مار په ورور و تاريخي او پخوا ني دي ژب تېر د
د تان پېر د يېړنکو اصلي ي مخ د يک تقاليدونه او روايتونه هېژنيم يخ پلواک د ژو دا يېړنک ژندلويې
د ته سيمو د تاريخي رېر په ي ژب تېر د دي ي شو لږ ژر ايي واز په ي ژب ژندلويې يري پخ د او يچاپير
دي ي شو کارول په ورته يک هگت په ارث هنري او کلمتورونو د او يېړنکو اصلي ي مخ ته ژو

خاص يوه په قوميت او تاريخ يخ پلواک د ژو دا کارين يې رمخ زوي خاص يو د يک نومونو په دي ژب تېر د
د دي هم کاري د سره قبالينو او محاورو ندونو گرش دي ژب تېر د کلمتور، هغو تان پېر په يېړنکو خيزر اول
دي ي واز يايي واز په يک هگت په روايتونو او ونورجو د يک پلواک سره سره دي ژب تېر

دي ژب ي د دهرا په هيسه تونز تاريخي دي ک اهم ي تو ملي تي په او اصلي تو يخ پلواک په دي ژب تېر د
له يخ پلواک د ژو دا لري مېرنا په ري واز قومي دي ژب تېر چي تاريخي دهرا په هم کاري د او تفاوتونو
دي شوي ژندلويې هم کاري او هر ژر ايي واز ته تان پېر د ژو دا دي يک په هيسرچين قومي د ياي لار

8. کارک وون کي يک ژمن علمي په ي ژب تېر او هرک زده ونه ژر، ايي واز قومي د او رېژب تېر

په سمونو او ولورجو مرکزي دې مطالعې ته نښه يې ملي او وړيک زده د ونورژې ماد سره په ژمن علمي دې ژبې تېښتې د
يک تېښتې پيو په ونورژې ماد وپېښ خو په فکري او علمي دې ووه دا. ده لار ه کارکې وون کي دېک ورکې ولو سره ډگرانځ
نوي او ورته ته په وهاندانو او ونورژې مادېک ژمن علمي دې په يې ژبې تېښتې دېچ دی روپا دا. مخ صوصه ل پار ه کارولو
دی زيات وکې نوي يوه لاره د کارکې وون کي دېک کولو يې کړا سره سره دته لارونو سم

کارونو او ورته په خپلو دېخ پلواک لاره پر يوه دگت و د سره کارکې وون کي دې ژبې تېښتې يېک ژمن علمي دې په
دې لاندي په مفهومو او وړکې زده دېخ پلواک دا. دی مهم يېک کولو هم کاري يېک تېښتې پيو په تېښتې ارز د سم د سره
ورکې ولو سره ډگرانځ په کارونو مخ تېلغو او يې مرستې دي لاندي په لاسلېکي د سره موضوعاتو علمي او ونورژې
دی مهم او مخ صوصه يوه يېک

دري وړکې په کارکې وون کي دېچ ده، لاره پر يوه يې مهم ورو سخي دېک کارولو په ژمن علمي دې ژبې تېښتې د
دېک تېښتې مرس په وړکې زده د ورو سخي دهم دا. شي کولای مرسته يېک کولو يې اندېرو په يې نظر او مفهومو خپلو
دی يې مهم کارولو ايځ يوه په يېک کولو يې اندېرو په تېښتې ارز د سره په وهاندانو او لارو دېخ پلواک

تخ صصونو، علمي متفاوتو او مخ تېلغو دېچ ده، لاره اصلي دېک کارولو دېک ژمن علمي دې ژبې تېښتې
او ونورژې مادې ژبې تېښتې دېک ژمن علمي دا. شي کارکې ولای لاره سم په يېک ورکې ولو د ونورژې ماد او موضوعاتو
دی لاره يوه په ورکې ولو يې مهم او اصلي دته په وهاندانو

دېک کولو يې اندېرو په تېښتې ارز دته په وهاندانو او تخ تقيقاتو ونورژې ماد په ژمن علمي دې ژبې تېښتې
سخي ورو او تېښتې ارز دېک مرسته په يې ژبې تېښتې د سره کارونو کي پلو علمي دا. ده لاره کارکې وون کي
دی لاره يې مهم يوه دته ژندلويې

په تېښتې ارز دته په وهاندانو او مطالعاتو تخ تقيقاتو، دتې نښه يې ملي دېک کارولو په ژمن علمي دې ژبې تېښتې
ډگرانځ په او په وهاندانو ونورژې مادې ژبې تېښتې دېک ژمن علمي دا. ده لاره کارکې وون کي دېک کولو يې اندېرو
دی لاره يې مهم يوه دته ژندلويې وسخي ورو او تېښتې ارز دېک ورکې ولو سره

9. ونورژې ماد تخ تېلغېک ول تېښتې معاصرې يې ژبې تېښتې او هرکې زده ونورژې ماد: ول تېښتې معاصرې او يې ژبې تېښتې

هخرا

نېرلوم دې ژبې تېښتې دگت و او هرکې زده ونورژې مادېک ول تېښتې معاصرې په يې ژبې تېښتې يېک ژبې و خپلو د زه
معاصرې دې ژبې تېښتې د لاره له کولو يې ژندلويې ورته په ژبې و خپلو د او کولو يې اندېرو هخرا دته ونورژې
په يېک ول تېښتې معاصرې ده خهخ لاسرسي دت وازن او ژندلويې تاريخي دژبې و خپلو د او ونورژې مادېک ول تېښتې
ونورژې مادېک هرکې زده په سره او تېښتې وازن يې دگت و ژندلويې ژندلويې او ونورژې ماد تخ تېلغې دېک يې ژبې تېښتې

تاء يرات و وگن د ندون ځرخ معاصر دېک موضوعاتو مخ تملف په ژبه و دېک ځکه توید په او ولوک تر سره ده کولو یژندلېپ

دېک ځانځ په ځکه و خ پلو د ژبه و خ پلو دېک ول ځنېت داو ونور ژبه ا مخ تملف دېژب تېښپ دېک ول ځنېت معاصر د ده کولو په وهاندوي د هرا په و تاء يرات لا سرسي دېک مرات به په او ت وازن په ژبه و دېک هرک زده او ژبه و تاء يرات و وگن د ښېک په ه موضوعاتو مخ تملف د ژبه و خ پلو د او ونور ژبه ا دېژب تېښپ دېک ول ځنېت مخ تملف یژندلېپ کولو تر سره ونور ژبه ا دېک هرک زده لا سرسي یوه په ژبه و د ونور ژبه ا مخ تملف داو کولو یژندلېپ ده کولو

تاء يرات و وگن د ښېک په ه موضوعاتو مخ تملف د ژبه و خ پلو د او ونور ژبه ا دېک ول ځنېت معاصر دېژب تېښپ د ونور ژبه ا دېک هر ژبه ا ول لا سرسي یوه په ژبه و خ پلو د لاره له کولو تر سره ونور ژبه ا داو کولو یژندلېپ هرا په تاء يرات ولا سرسي دېک مرات به په او ت وازن په ژبه و د او ونور ژبه ا د ده کولو یژندلېپ کولو تر سره په تاء يرات ولا سرسي دېک مرات به په او ت وازن په ژبه و دېک هرک زده او ژبه و د لاره له کولو په وهاندوي د ده کولو په وهاندوي د هرا

تاء يرات ولا سرسي دېک مرات به په او ت وازن په ژبه و د او ونور ژبه ا دېک یژب تېښپ په هېک ول ځنېت معاصر د لا سرسي دېک مرات به په او ت وازن په ژبه و دېک هرک زده او ژبه و د لاره له کولو په وهاندوي د هرا په ه ده کولو په وهاندوي د هرا په تاء يرات و

تو ته یی بات مخ تملف یژب تېښپ د او هرک زده ونور ژبه ا: تو ته یی بات ژبه یی د 10.

په یژب تېښپ د راغلم مه ښېک په ه کولو یخ بر هرا په تو ته یی بات و دېژب تېښپ له دته که ورنو خ پلو د زه په تو ته یی بات و دېژب تېښپ د ده دوی لپاره کارولو او ژندلېپ ژبی دېچ دی داسېک تو ته یی بات و مخ تملف یی ده ی شو لروړک یی که ورنو خ پلو په ه ځکه رهن او تاریخ یی د هرا

ښېک په ه مخ تملف هرا په ه ول ونوډ بیا او سم ونو لوسه تنو، کولو، زده دېک تو ته یی بات و خ پلو دېژب تېښپ د دېک کولو ژندلېپ او ژندلېپ ژبی دېک یژب تېښپ په ه د تو ته یی بات و دغه یی دی شو لروړک ت فصحیلات ړیک ف راهم معلومات هرا په ه تو ونښ ارز خاصو ژندلېپ د او ژندلېپ ځکه رهن او تاریخ یی د هرا په ه تاء يرات و ده ی شو

یاندوي د هرا په ه تعلیم او ژندلېپ ژبی دېک کولو خ پلو د هرا په ه ا ثرات و د تو ته یی بات و دېژب تېښپ د هرا په ه ول ونوډ بیا او سم ونو لوسه تنو، کولو، زده دېک یژب تېښپ په ه د تو ته یی بات و دغه ده ی شو لروړک یی د یروړوم د کارولو او ژندلېپ ژبی د هرا په ه تیا و ورا ورت ه یی د ت فصحیلات و یی واز د هرا په ه تاء يرات و ده ی شو ړیک ف راهم معلومات هرا په ه ونښ خوا

ورته ده ديلار له كارول او ژندلېپ ژ بي دېك كورنوخ پلودهرپا په تاښا بيراتو دترته يه باټو دېژب تېښپ د
په هې شوپ رته له دكارول او ژندلېپ ژ بي دهرپا په هم كڼاټو او او ستونزو دكارول او ژندلېپ دهرپا په تياووړا
دېك كورنوخ پلودهرپا په تاښا بيراتو دكارول او ژندلېپ دېك ترته يه باټو دېك يژب تېښپ په هې دهرپا
دهې شورېك فراهم معلومات دهرپا په هم كڼاټو خاصو دكارول او ژندلېپ

ژندلېپ دهرپا په كارول او ژندلېپ ژ بي دېك كورنوخ پلودهرپا په تاښا بيراتو دترته يه باټو دېژب تېښپ د
په دترته يه باټو دغه دهې شورېك فراهم معلومات دهرپا په ونېښخواي ديړلوم دترته يه باټو ويې واز دكارول او
او ژندلېپ ژ بي دهرپا په تاښا بيراتو ويې دهرپا په ولونوډ بيا او سمونولوسه تونو، كولو، زده دېك يژب تېښپ
دهې شورېك فراهم معلومات دهرپا په هم كڼاټو او او ستونزو دكارول و

ژندلېپ دهرپا په كارول او ژندلېپ ژ بي دېك كورنوخ پلودهرپا په تاښا بيراتو دترته يه باټو دېژب تېښپ د
او سمونولوسه تونو، كولو، زده دېك يژب تېښپ په دترته يه باټو دغه دهې شولېروركي انډرويد دكارول ووا
يو دكارول او ژندلېپ ژ بي دهرپا په تاښا بيراتو ويې دهرپا په ولونوډ بيا

فراهم معلومات دهرپا په هم كڼاټو خاصو دكارول او ژندلېپ ژ بي دهرپا په تياووړا ورته هې دترته فصه يلاتو ويې
دهې شورېك

- Deacon, T. (1997). شکرک او نوره ون W.W. ت. کامل گ د دماغ او یژب د: ولون ه س م یولیک (1997).
- (4) 13 سایه نس، دماغ او چلند د. ان انتخاب ط بیعی او ژبه ط بیعی (1990) مخ به لوم، او ایس، پنه کر، 707-784.
- Hauser, M.D., Chomsky, N., & Fitch, W. T. (2002). یی وکش دی، شی هخ دا: یخ وهن یژب د. (2002).
- 1569-1579، 298 (5598) سایه نس، یی وکش وده یی هگنخ او لری
- ویل به لیک. پیژندنه یوه ژبه پوهنه ان تروپه ولوژیکي (1997) W.A. فولی،
- پریس په وهنه تون کیم برج د. هگت و په ییژب یی والرن یی و د ل یسی گان (2005). یی ال، بتاک رس
- Windfuhr, G. L. (2009). ژورنال، مطالعات و اف ریقای یی او آس یا د. پال یسی ییژب ت وینپ د (2009).
- ۳۲۶-۳۲۷، (۲) ۱۳ ق نقتاز، او ای بران. هر شیخ ژبه و درې او ت وینپ د (2009).
- ژورنال، مطالعات و اف ریقای یی او آس یا د. پال یسی ییژب ت وینپ د یی ک اف غا س تان په ه (۲۰۱۰) الف، ندرائ
- 672-688، (6) 45
- مطالعات و اف ریقای یی او آس یا د. تریس جو هویت او ییژب ت وینپ د یی ک پ لک س تان په ه (۲۰۰۷) الف، کورد
- 471-489، (5) 42 ژورنال،
- Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap, 17, 15-139. راپور هر پ ه ماموریت ژبه یی د یی ک اف غا س تان په ه (1961) Morgenstierne, G.
- (2) 20 مطالعات، آس یا جنو بی د. ولر جو هویت او ژبه ت وینپ د یی ک پ لک س تان په ه (۲۰۰۴) ایس بھ ل،
- 105-123
- 3-16، (1) 32 ژبه، هگت و په یی سیم ییژب ن یی و د هند (۱۹۵۶) بی ایم ای یینو،
- Mace, R., Holden, C. J., & Shennan, S. (2005). فیلوجینیک یی و: ت کامل ت نوع ک ل توری د (2005).
- 89-92، (5722) 308 سایه نس، چلند
- Lyons, J. (1981). پیژندنه یوه ژبه پوهنه او ژبه (1981).
- Bickel, B., & Nichols, J. (2005). ژبه ویکتروا سیتاس د. هگت و په یی سیم ییژب ن یی و د او شیا یا (2005).
- Routledge. (1803-1824) مخونه یی ک ک تاب لاسی په ه
- Ruhlen, M. (1991). پیژندنه تون لای ن فوریتس د. بندی ط بقه: و دین لار ژبه و درین د (1991).